

NECATİ MERT • Memleket Kitabevi

NECATİ MERT 1945 Adapazarı doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1972 yılından beri öyküleri, denemeleri, eleştirileri yayımlanıyor. Kitapları: *Gramofonlar, Radyolar, Teypler* (öykü, 1979), *Bir Bir Değilken* (masal, 1979), *Hindinin Biri* (masal-öykü, 1980), *Minnacık Bir Uçurum* (öykü, 1994), *Paytonun F'si* (deneme, 1995), *Geceye Uçurulan Güvercinler* (öykü, 1996), *Kapıdan İçeri Girmek* (deneme, 1997), *Büyük Düşün* (oyun, 1998), *Gönüller Küçüldü* (öykü, 2002), *Ömer Seyfettin: İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar* (inceleme-biyografi, 2004), *Öykü Yazmak* (inceleme, 2006).

İletişim Yayınları 1917 • Memleket Kitapları 23

ISBN-13: 978-975-05-1273-5

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Gelişim Kitabevi'nin

Petek Çarşısı şubesinin açılışında, 1979

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

NECATİ MERT

Memleket Kitabevi

İÇİNDEKİLER

<i>Prolog: Bir öğretmen yazar nasıl zoraki kitapçı olur, bunu hikâyet eder.</i>	7
<i>Perde-yi evvel: 70'li yılların ahval ve şeraitinde öğretmenlik ve kitapçılık yapmaya ve CHP solculuğuna dair</i>	37
<i>Kitapçılığımız ideolojiktir, klasikler bile zor girer. Yazar da Müslümanlarla buluşur. Haydi hayırlısı!</i>	63
<i>Esnaf olup esnaflık yapmamak, müşteriyi velinimet bilmemek, askere yok demek – işte bütün mesele!</i>	85
<i>Çek tahsildarını kovan hem de arkasından komünist! diye bağırان kitapçı, MEB bayiliğinde yaşanan matraklıklar, dolandırıcıya para kaptıran dağıtımcı, müşterisi tarafından dövülen esnaf... Taşra hayatından daha ne anekdotlar... Biraz da Cağaloğlu</i>	107
<i>Perde-yi sani: Ansiklopedi furyadır ülkede bir dönem – işte ol hikâye! Ve toplumcu gerçekçiliğin taşra ile buluşması hakkında</i>	137
<i>Yazarlı evlerden, yazarlardan ve okurlardan hallerine dair</i>	181

“Sükût suikastı” iş başındadır. Ama aşılır. Bunu beyan eder.....	197
Kitabevlerinin bombacıları, mektupçuları, vitrin yazarları, müfettişleri ve “Bu akşam öleceksin!”cileri vardır. Hoş hikâyelerdir.....	215
Çalışanlar bir âlemdir, para ve mülk sahipleri bir başka âlem. Esnaflık, hele ki yazarlık mı, geçiniz!.....	231
Arkadaşlıklar eskir. Müdavimler değişir. Alışverişi kesenler bile olur. Onların hikâyeleri.....	257
Üç dönemde kırk yıl ve şehir etkinlikleri beyanındadır.....	279
Epilog: Hâlihazırın müdavimlerine bin selam, yazıya ilgili belediyelerle kurum ve kuruluşlara saygıyla.....	301

Prolog:
Bir öğretmen yazar
nasıl zoraki kitapçı olur,
bunu hikâyet eder.

Havuzlu Çarşı'nın kuzey girişine karşı, hemen doğu çaprazında Esnaf Kefalet binası, içinde Merkez Karakolu; güney girişinin hemen bir pasaj ötesinde de Valilik, Emniyet Müdürlüğü. Tümen'den karakola getirdiler bizi, çok numaralı bir plaka arkasına birer birer geçirtip suretimizi çektiler, sonra da çarşı içinden kordon altında müdürlüğe götürdüler. Tarih, 12 Mayıs 1971. Nerden bilebilirdim, 12'sine, Mayıs'ına kadar tam iki yıl sonra o çarşıda kitapçılığa başlayacağımı! Nasıl ki Selimiye'ye, İstanbul Sıkıyönetim'e de götürüleceğimizi bilmiyorduk. Biri ben, TÖS'lü (Türkiye Öğretmenler Sendikası) üç öğretmeni okullarımızdan, Ahmet'i (Şahin) fabrikadan almışlardı, nedenini de söylemiyorlardı. Izmit'te Muzaffer (Şatır) Ağbi'yi, Selimiye'de de öğrenci Ahmet'i (Erdoğan Balaban) kattılar yanıma, TIP'lilerle (Türkiye İşçi Partisi) olduk altı kişi. Dönemin altı azıllı Adapazarlısı. Kaçar mı devletin gözünden! Dokuz gün sonra çıkarıldığımız mahkemece de tutuklandık.

Ağustos sonlarıydı, eylemlerimiz sıkıyönetimi gerektiren eylemlerden değilmiş meğer – Tüh! Saldılar, dosyayı da başlarından atarcasına Sakarya Ağır Ceza'ya gönderdiler. Sakarya bunu angarya görmüş olacak, "Ben de bakmam" dedi, o da dosyayı yallah! Uyuşmazlık Mahkemesi'ne. Bu mahkeme, asker

dandır. Kaptanlığı da piyanistliği gibi miydi acaba? Okulun piyanosu bozuktu, tamir ettirdi, her fırsatta geçti başına, ama icra ettiği ikinci bir parçası olmadı hiç. Hep “Son Mektup”, hep “Son Mektup”. İyi alkış alırdı öğrencilerden. İl Milli Eğitim’den uyarılmışlar herhalde bunu, bana göz açtırmaması için, o da –Allah’ı var– açtırmadı. Edebiyat öğretmeniydim. Kararnamem liseyeydi. Ama ortaokulda açık Türkçe dersleri varsa onlara da girmek zorundaydım. Bunu uyguladı. Liseden verdiği o sınıfla kararnameye uymuş oluyor, itirazımı kesiyordu yakışıklı böylece. Ortaokulun sürgün olacağını da düşünüyordu galiba. Haklıydı da. Ortaokullar, müdürü ayrı olanlar değil, liseye bağlı olanlar, idarece üvey görülür, ihmal edilir, dersleri de boş geçerdi genellikle. Bizimki de öyleydi. Belki de büyükleri komünizmden uzak tutmaktır asıl murat. Eğer böyleyse, küçüklere komünizm propagandası yapılamayacağı düşünülmüş olacak. Ertesi ders yılı da ortaokuldaydım. Ama 1972 Aralık’ına kadar. O tarihte “bakanlık emri”ne alınacaktım. Çok güzeldi. Öğretmenliğin keyfini biri yarım bu iki yılda çıkardım derim. Arada rastlaşıyoruz öğrencilerimle. Yazılı öncesi 25’er kuruş toplayıp kitap alıyor, yüksek not alan üç beş öğrenciye veriyordum. Bir verdiğime bir daha vermediğim için de kitap alanlar yaylıyordu sınıfta. Varlık’ın çocuk klasiklerinden oluyordu çoğu. Arada Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Orhan Kemal... Akıllarında kitaplar kalmış en çok. “Hocam imzaladığımız kitabı saklıyorum” diyenler oluyor hâlâ. Biri de –ki çalışkan, zeki, cin gibiydi– “Necati Hoca hep komünist yazarları okuturdu bize” demiş giyabımda, hem de yıllar sonra. Haklıymışlar beni ortaokula kaydırmakta. Küçükler sağlam, sapasağlam basıyor yere; propaganda işlemiyor onlara.

Müdür... Adına Erşen Şener diyelim. Bir yüzbaşı ile bir sivil, “O Belde”yi işlerken beni okuldan alıp Tümen’e götürdü. Bir de ne göreyim, bu Erşen Bey az sonra kapıda bitiverdi. Güle güle demek için değildir ya, niye? Okul Koruma Derneği’nin saymanıydım. Üzerimde makbuz, para, evrak falan var mı diye sormaya gelmiş. Anahtarını verdim, “Her şey dolapta” dedim. Döndü. Parayı, kumarı sever, piyangolu geceler düzenlerdi. Ticaret

ve Endüstri Meslek liselerinin müdürleriyle birleşip Ortaöğretim Öğretmenleri Derneği'ni kurdu ki bunun iki taraftan da getirisi oldu ona: Öğretmen hareketini bölmekle hem yerini sağlamlaştırdı hem de... Açılış gününü hatırlıyorum: Masalara çuhalılar örtüldü. Çantalar açıldı. Fişler yayıldı. Kâğıt demetleri... Bir başka hikâye: Müstahdemlerden Ahad Efendi kızmış Erşen Bey'e. Kötü kullanırdı insancıkları: Okulun değil de evinin hizmetlileriydiler sanki. Ahad Efendi kızmış, nöbette olduğu bir akşam, kırma tüfekte çıkmış önüne, lojmana kadar kovalamış Erşen Bey'i. Epey güldüydük. Alındığımız gün de öğretmenler odası önündeymişiz, soracağı varmış, sorup öğrenmiş gibi döndü gitti kapıdan. Kapı kulu olmak böyle bir şey. Standardı bu. Yine de yadırgıyor insan.

Tutuklanınca Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi'ne konduk. Ziyaret pazartesi, perşembeydi. Neclâ ile annem geldiler hep, bir gün onları bekliyorum yine, hayda! karşımda Ömer Lütfi Bey'i buldum. Veli. Koruma Derneği üyesi. Elinde birtakım notlar alınmış kâğıtlar, topluyor, çıkarıyor, Dernek'in parası varmış üzerimde, onu istiyor, "İşte!" diyor "Hesap ortada." Maliyede bir dairede galiba müdürdü, hesabına güveni oradan geliyor olacak. Dinledim, "Çıkınca birlikte bakarız" dedim. Israr etmedi. O da gitti. Ne "Geçmiş olsun!" ne "Allah kurtarsın!" Hatta "Merhaba!" da yok, "Selam!" da. İnsanlık hallerinden mi sayılmalı bu? İnsanlık haysiyetine dokunan bir yanı yok mu hiç? Neyse... Çıktım. Okula gittim. Müdüre, "Açık nerede? Bakalım" dedim. Dernek üyesi velilere makbuz koçanları verirdik yörelerinden teberru toplamaları için. Bir velidekini bende sanıyorlarmış meğer, sonradan farkına varmışlar bunun. Anlarım, yanlışlık yapmışız demek için cezaevine kadar gelinmez, ama Neclâ'yla haber de gönderilemez miydi?

TCK 142. ve 312. maddelerden suçlandım ben. 142 propagandayı, 312 de kanunun suç saydığı fiilleri övmeyi cezalandırıyor. 142'nin karşılığı en az beş yıl, 312'nin de en az altı ay. Enver Ağbi, "Korkma hoca!" dedi, "Dua et, 142'den de suçlanıyorsun. Ceza ne kadar yüksek olursa kurtulma ümidi o ölçüde artar. Sadece 312'den suçlanaydın daha ilk duruşmada yemiş-

Haziran 1972: İdari tahkikat öncesi, öğretmenlerle.

tin altı ayı.” Enver Ağbi? Aytekin. İçerdeyiz. Kapı açıldı, asker bıraktı getirdiğini. Muzaffer Ağbi fırladı masadan, geleni karşıladı: “Hoş geldin Enver!” Sonra bize tanıttı: “Sosyal Yayınlar’ın sahibi Enver Aytekin.” Muzaffer Ağbi, biz Adalı beş sabi ile yargılanıyor ama ağır top. 1950’de hapisteki ve açlık grevindeki Nâzım’ı kurtarmak için düzenlenen Çiçek Palas Toplantısı’nda galiba bulunmuş, Aziz Nesin’le, Fethi Naci’yle masa paylaşmışlıkları var. Enver Ağbi, daha tecrübeli. Eski hapishaneci. Mamak’ta Talat Aydemir’le de yatmış. İdamla yargılanmış. İyi de Aydemir olayı 1962’de ve 1963’te. Yedi sekiz yıllık bir olay. Kaçınıcı yatışıydı 71’de bizimle olan? Hem, Aydemir’le nasıl beraber olunuyordu? Anlatmıyordu. Meğer Haziran 1963’te tutuklanan, aralarında Musa Anter’in, Edip Karahan’ın, Ziya Şerehanoglu’nun da bulunduğu 23 Kürt aydınından biriymiş Enver Ağbi. “Dicle-Fırat”ta Ahmet Botanlı müstearıyla “asimilasyon” üzerine yazmış. İlk yazıların bunlar. Madde 125’ten yargılanmış. Aydemir’le buluşmaları, kader arkadaşlığı demek. Bunları

çıktıktan çok sonra öğrenecektim. “İdamı duyunca sevindim” derdi sadece, o sık sık kesmese pek mi pek kallavi olacak o gevrek, o halis Siirtli gülüşüyle. Bir yandan da piposunu doldururdu. Bir akşam radyodan verildi içerdekilerin listesi. Dinledik. 141, örgüt kurmayı suç sayıyor. Cezası idam. Nedense 141’den ve 142’den yargılananlar birleştirilmişti listede ve “idamla yargılananlar” başlığı altında okunmuştu. Erşen Bey, ertesi sabah odasına çağırılmış Neclâ’yı, müjdeli haber verir gibi, “Necati Bey idamla yargılanıyor” demiş. Durmuş Neclâ. Bal köpüğü önlüğü iledir muhakkak. Yüreciği sıkışmıştır. Hamle tazeleyip, “İdamla!” demiş müjdecî, “Duydunuz mu?” Şak! diye düşüp bayılsın limon çiçeğim, bu bekleniyordu zaar (zahir’in avamcası)! İnsanlık hallerinden mi bu? Söyleyin, insanlık haysiyetinden eser var mı hiç burada?

1971 yılının 3 Ekim günü evlendik. Neclâ da uğraşlandı artık. Düşünün –arşivime bakıyorum– aynı yılın 29 Aralık günü ihtar almışız. Niye? İlk yazılıyı vaktinde yapmamışız. Öğretmenler kurulunda takvime bağlanır bu, teamül böyledir, böyle savunmuşuz kendimizi, kabul görmemiş. 1972-73 ders yılında Neclâ da ortaokula kaydırılmış, ders dağıtımında payına düşen verilmeyip mağdur edilmiş. Birlikte itirazımız olmuş. Tıss! Belki abartıyorumdur: Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın gençlik kamplarında görevlendirilmek istedik, reddedildik. Gereğesi makuldü. Ama öyle yıllardı ki öküz altında buzağı aranıyordu, isteyen biz olduğumuz için reddedildiğimizi düşünürüm hâlâ. Abartıyorsam, huysuzluğuma verilmeye! İhtar aldığımızın ertesi günü, sabah uyanamadım. Belki gitmek de istemedi canım, bilmiyorum. Evimiz okula karşı, öğretmen zili galiba henüz çalmamış, hazırlansam yetişirim. Neclâ’nın ilk saat dersi yok, o rahat. Bana, “Hazırlan, çabuk, daha fazla gecikme!” diyor. Neden? Benim hem lisede hem fakültede birer yıl kaybım var, Adapazarı’na atanmam 68 Ekim’i sonunda; o Uşak’ta çalışmış iki yıl kadar, Adapazarı’na benden üç ay önce geliyor; hem kıdemli hem tecrübeli. Stajyerliğimi kaldıran kurulda da oldu. “Hazırlan!” demesi şundan: Ufak tefek gecikmeleri görmezlikten gelir idare. Aksi halde tezkere kullanmak zorunda kalır-

sınız. Tezkere hakkım eksilmesin istiyor. Her ders yıl için üç gün mü, beş gün mü, unuttum, mazeret izniniz vardır, tezkere kullanmak demek, bu. Dinlemedim Neclâ'yı. "N'apacağını Erşen Bey düşünsün şimdi!" deyip yattım. Niyetim öğleye doğru gidip izin dilekçesi vermek. A! "Dilekçenizi dün verecektiniz" demez mi bana! Yahu uyanamayan, başı ağrıyan, eşiyle atışan, çocuklarıyla bunalan her öğretmen böyle kullanır bu tezkereyi. Gününde. Hem, insanın ne zaman neyle karşılaşacağı önceden bilinir mi? Yönetmelik böyle diyormuş. Anladım ki uygulama yönetmeliğe uydurulmuş hep. Benim için de uydurulacak değil a! Bu olayın ertesi günü, 31 Aralık. Nöbetçiyim. Koridor nöbetçisi. Hava soğuk. Teneffüste, radyatöre arkamı vermiş, öğrencilere göz kulak oluyorum. Koridorun ucunda muavinlerin en yalakası belirdi. Baktı. Süzdü. Sonra, sağına çevirdi başını, "Görmeniz lazım!" dercesine eğdi. Boşluğa Müdür Erşen Şener Bey girdi. Beyaz pantolon. Krem ceket. Siyah kravat. Ve gayet ağır çekim. Artist ya! Cephe durdu. Radyatördeyim. Benim cephemde yeni bir şey yok. Uzak uzak bakıştık. Niyey? Niyesini ifadem istendiğinde anladım. Radyatöre arka vererek nöbet tutmak laubalilikmiş meğer. Dahası, önceki olayla bunu birleştirmiş Müdür'üm. Laubalilik suçlamasını reddettim. İnsan defihacet gerekir, nöbet yerini terk ettiği de olur, bu bile laubalilik sayılmamalı gibi bir şeyler yazdım. Beğenilmemiş. Milli Eğitim'den bir muavin muhakkik olarak geldi, sordu, ona da yazdım. Haziran'ı bulduk. Milli Eğitim'de "Et kafa" lakaplı bir muavin vardı: Adını, Hamit Köksüz koyalım, ayın 9'unda onun imzasıyla bir yazı aldım: "30.12.1971 günü görevinize izinsiz ve mazeretsiz olarak gelmediğiniz, 31.12.1971 tarihinde de derslere girdiğiniz halde nöbet göreviniz lâıyık veçhile yürütmediğiniz anlaşılmıştır. / Bu husustaki savunmanızın gönderilmesini rica ederim." Yetti artık! Savunma'm istendiğine göre, demek suçlanıyorum. Nerde "hukuki لازمeler"? Yok, savunma'dan kasıt "ifade" ise bu kaçınıcı isteyiş? Bu da hukuk mantığına aykırı. Yazdım bunları. 2 Ağustos 1972'de şöyle bir yazı aldım: "...den dolayı, 5442 sayılı il idaresi kanununun 13. maddesi (c) bendi gereğince iki günlük MAAŞ KESİLMESİ ce-

zası ile cezalandırılmış olup maaşınızdan 55.88 TL. (ELLİ BEŞ LİRA SEKSEN SEKİZ KURUŞ) kesilmiştir. / Durum bilgilerinizi rica olunur.”¹ Ulan! Diyelim nöbeti savsakladım; ama derslere girdim, siz de söylüyorsunuz. Dersler angaryanız mı? Onların bedeli nerde? Haram zıkkım olsun!

Bugünden bakıldığında kıldan tüyden yünden meseleler bunlar. Ama yaşanırken öyle değil. Bunalıyorsunuz. Dahası bu kadarla kalınmayacağını da biliyorsunuz. Diğer iki öğretmen ilköğretimden, Sakarya Milli Eğitim’ce tayinleri istendi ve biri Trabzon’a, biri de Amasya’ya gönderildiler. Ben ortaöğretimdeyim, fazla olarak bir de lisede, peh! peh! benim ipimin Ankara’dan çekilmesi gerekiyor – o zamanlar yerel bugünkü kadar yetkili değildi. İp 12 Aralık 1972 günü çekildi; “bakanlık emri”ne alındım. Ne demek bu? Kızak. Okula gitmiyor, evde oturuyorsunuz yani. Ama eksik maaşla. Süresi en fazla altı ay. Altı ayın sonunda ya eski yerinize ya yeni bir yere gönderiliyor yahut emekli ediliyorsunuz. Az fiyaka değil! Elime verdikleri kâğıtta yazılanlara da bakalım mı? Ankara’da Milli Eğitim Bakanlığı’nda 27 Kasım günü Müdürler Komisyonu benim için toplanıp 405.1/1361 sayı ile bir karar almış: “[K]amu hizmetinde kalmasının sakıncalı olduğu, bu durumu ile kamu hizmetini selamete ve tam olarak yapamayacağı anlaşıldığından 6435 Sayılı Kanuna göre...” Bakanlık da karara uymuş 9 Aralık 1972 tarih ve 410.0(73) 35474 sayılı yazılarıyla bunu bana bildiriyor. Aldım. Zamanın diliyle: “tebellüğ ettim”.

Her sınav döneminde müfettişler gelirdi Ankara’dan, sınavlar onların nezaretinde yapılırdı. 1972 Haziran’ında da gelmişlerdi, içlerinden biri benim için de görevlendirilmiş. İki lafından biri “par prensip” olan bir hanım: Leman Erdemli. Felsefeci. Okulun Neclâ hariç bütün öğretmenleriyle görüşmüş, yazılı ifadelerini almış hakkımda; beş gün sürmüştü bu; içlerinden biri bile duyurmamı bunu bize – hoş, duyursalar n’olacaktı ki! Ama duyurmama titizliklerini ruh eksiklikleri gördüm, görmekteyim. 28 Haziran günü de beni çağırdı müfettiş. Ticaret Lise-

1 Yazım ve noktalama, yazıdaki gibidir.

T.C.
MILLÎ İTİHAK BAKANLIĞI
M i d r e s e Y e n i s y e n u

Sayı:405.2-131
Teplantı tarihi:8.3.1973
Tasdik tarihi:23 Mart 1973

Konu:Adapazarı Lisesi Edebiyat Öğretmeni Necati Mert'in 657 sayılı Kanunun 149.maddesine göre görevden uzaklaştırılması.

Ortaöğretim Genel Müdürlüğünüz, Necati Mert hakkındaki 8.3.1973 tarihli ve 6798 sayılı teklif yazısı ile ilişiginde gönderilen dosya incelendi.

İçin gereği düşüldü:

1-Kemiyatınca 27.XI.1972 tarihli ve 405.1-361 sayılı kararı ile 6435 Sayılı Kanunun 149.maddesine göre Bakanlık emrine alınan Necati Mert'in bu işlerden dolayı Bekimli İsm. alıybine aynı olduğu idari dava delayisizce Başmıstay 5-Dairesininin 29.1.1973 tarihli ve esas no:1973/433 Karar no:1973/105 sayılı KEMİYAT "Yürütmenin durdurulması" kararının alidığı anlaşılmışına binen bu kararın uygulanması bakımından 27.XI.1972 tarihli ve 405.1- sayılı Bakanlık KEMİYAT emri tasarrufusunun kaldırılması suretiyle Adı geçenin eski görevine, Bu görevde tayıni iktisadisi ise eski görevine en yakın ve uygun bir görevde tayınine;

2-Ancak, Adı geçen hakkında yapılan esasli keviştürmenin niteliği Öğretmenlik kevişi bakımından ilgilininin görevde devanını bekimce alidığı delayisizce tektirkinde anlaşıldığı cihetle duruma uygun 697 Sayılı Kanunun 149.maddesine göre ve görevde bağladığı tarihte " görevden uzaklaştırılmasına" ve gereği yapılmak üzere dosya ile birliktede iş kararınının kopyalarının Ortadoğretim Genel Müdürlüğünce tevdiidi ay birlikti ile karar verildi.

İç:Bakanlık Yüksek Makamının tektirkinde sunulub

Müsteşar N.Karaoğlu	Mag.ve Tek. Öğ. K.Karşıoğlu Bulunmadı	MüktıraMüsteşarın	Müsteşar Mu. V.Muharremoğlu	Müsteşar Mu. S.Bulbul					
Men.veTek.Öğ. Müsteşar Mu. N.Candan Bulunmadı	F.K.B. C.Tınıç	T.Öğ.G.Md. N.Yıldız	O.Öğ.G.Md. M.Yerli	İ.Öğ.G.Md. S.Mehmetoğlu	Öğ.Ök.G.Md. K.Alyektin				
S.İ.G.Md. F.Ömer	Doğ.Öğ.G.Md. S.Yanlak Bulunmadı	Kan.T.Öğ.G.Md. N.Özünce Bulunmadı	Bek.T.Öğ.G.Md.a. S.Aktaoğlu	Tis.ve T.Öğ.G.Md. K.Koc					
Ör.İ.G.Md. S.Kantaraloğlu	Özel Ok.G.Md. a Z.Çevdar	Dis.Öğ.G.Md. M.Çankıtaç	Eğ.A.ve Teknik İşletme ve D.G.Md. K.Ardan	İ.B.G.Md. H.Çağlayan					
Men.ve Tek.Öğ.G.Md. A.Gölcü	Yayınlar ve Bas.Öğ.G.Md. a. H.H.Kılıç	Halk.Öğ.G.Md. a. Z.Metin							

Uyundur:
23.Mart.1973
Millî Eğitim Bakanı

Amlı gibidir.
Resmî mübür-İnsa
23.Mart.1973
Rapörter

S.Öner

6435'ten 657'ye: "bakanlık emri"ne devam.

si'nin Bulvar'a bakan üstteki sınıfında soruları verdi. O sınıfta ben de tam 38 yıl sonra kursiyerlere Büyükşehir adına "Edebiyat Okumaları" dersini bu bileşik zaman içinden verecektim. Soruların çoğu Sıkıyönetim'in de sorduklarıydı. Sıkıyönetim'deki gibi cevapladım. Bir kısmı da okuldaki hal ve gidişim

hakkındaydı: Yaşlı öğretmenlere karşı saygısızmışım, okulda huzursuzluk çıkarıyormuşum, müdüre güvenmiyormuşum... Ne dermişim bunlar için? Akçalı işlerde şüphelerimiz vardı müdürden, fırsat bu fırsattır deyip bunları sıraladım. Yakışksız kimi laflar edilmişti, biri yalaka muavinin, “Hepiniz Necati itininin peşine takıldınız!” demesiydi mesela, bunları yazdım. Hepsi için de tanıklık edecek öğretmen adları verdim. Arkadaşlar bir de bu açıdan dinlendiler. Bildiklerini dosdoğru söylediklerine inanıyorum. Sonuç?

Ben müfettişin önerisiyle “bakanlık emri”ne alındığımı düşünmüşümdür hep – tam on yıl. Allah razı olsun Kenan Evren’den! Kapatılmamış soruşturma dosyaları varmış, bunların derhal tamamlanmaları talimatını vermiş bakanlıklara, benimki de bunlardanmış. Yalansa dosyayı ele alan yeni müfettişin yalancısıyım, öğrendiğim şunlar: Leman Hanım, olumlu yazmış benim için; adına sevindim. Dahası iddialarımın doğruluğunu görüp o malum ikilinin cezalandırılmasını da istemiş. İsteği yerine getirilmiş. Buna daha çok sevinmeliyim değil mi? Sevinemedim. O tarihte Erşen Bey Adapazarı’nda değildi, gittiği yerden de marifet ve soruşturma haberleri geliyordu. Da sonuçta ne o öğretmenlikten oluyordu ne de yalakası. Devletten şikâyetim var. Alacaklıyım.

“Bakanlık emri”ne alındığımı 6435 Sayılı Yasa meğer yürürlükte değilmiş. Nasıl haberim oldu? Yasaya göre eksik de olsa aylık almam lazım; Defterdarlık’tan, “657 Sayılı Personel Kanunu çıkınca 6435 yürürlükten kalktı” dediler. Maliye Bakanlığı bunu fark etmiş olmalı, aylıkların 6435’e göre değil, 657’ye göre ve tam ödenmesini duyurmuştu pek çok genelgesiyle. Hatırlattım Muhasebe Müdürü’ne; “Bu, Bakanlığın yorumu; biz böyle düşünmüyoruz” dedi. Benzerlerime İstanbul’da, Trabzon’da, Elazığ’da da ödemeler böyle yapılıyordu. Bunları söyledim; “Onlar 657’ye göre ‘bakanlık emri’ne alınmışlardır” dedi. Değillerdi ama, “Ver lan aylığımı!” diye yakasına yapışamazdım ya! Maliye bakanına yazdım. Özel emir istedim kibarca. Hemen cevap geldi. Sevindim. “İnceleme sonucu size bildirile-

cektir” deniyordu. Bildirmediler. Taşrada genelgelere göre işlem yapıldığını mı sanıyorlardı? Bir mektup da Sabahattin Özbek’e yazdım – Milli Eğitim Bakanı. Kıyıyorsun bari kuralınca kıy, demeye getirdim sözü. “Bakanlık emrine alınışımın yürürlükteki kanuna göre yapılması ya da açık aylıklarımı almak için gerekli bilgi ve emirlerin verilmesi” dedim. Gelen cevap: “Bakanlık emrine alınanlara 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 141. maddesi gereğince maaş ödenebilmesi için aynı kanunun 138. maddesi gereğince görevden uzaklaştırılma işlemi yapılması şarttır.” Be adam, neden öyleyse 6435’e göre uzaklaştırdın beni? Danıştay’a dava açtım. Bu arada bakanlar kurulu da kararname çıkardı, tutuklu ya da tutuksuz, açıkta bulunan her memura yarım aylık verilmesini buyurdu. Kararname *Resmi Gazete*’de yayımlandı. Bir hevesle İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gittim. Alamadığım aylıklar için bordro düzenlendi, 1972 mali yılının son günleriydi, yani 1973 Şubat sonları, para hazineye devrolmasın diye emanete alındı, bekletilecek, işlem tamamlanınca verilecekmiş. Yine alamadım. Muhasebe Müdürü inadım inatla, “6435’e göre işlem yapmam” diyordu. Bakanlık genelgesini takmadığı gibi bakanlar kurulu kararını da takmıyordu.

Bu Kafkaesk hikâyeyi 5 Mart 1973 günü üç köşe yazarına yazdım. İlhan Selçuk ilgilendi, 11 Mart tarihli “Pencere” sini bana açtı, başlığı şöyleydi: “6435, 657, vb.” Girişi şöyle: “Bir ulusun üyeleri, birbirlerinin sıkıntılarını paylaşan insanlardır. Biraz sıkıntılı da olsa şu aşağıdaki mektubu okumaya katlanmak gerek.” Alıntılar da şöyle bağlanıyordu: “Yukarıdaki mektubu, devlet dairelerinin nasıl işlediğini gösteren bir örnek diye yayınıyoruz. Kafka’nın hikâyelerini de aşan bir gerçek hikâye bu. Ama nice böyle hikâye, bugün yaşanıyor. Yaşanıyor, gelecekteki edebiyatımızı zenginleştirmek için.”

4 Nisan 1973 günü, okul müdürlüğünden, “[D]erhal vazifeye başlamanız için okula gelmenizi rica ederim”li bir yazı aldım. Danıştay 6435’li yürütmeyi durdurmuş olacak, gittim. Müdür, güler yüzlü, “derhal” de demiş, sanırsınız, Danıştay kararından memnundur. Başlama yazısını uzattı, aldım, imzaladım. Bekliyor uçayım, sevineyim, çocukça davranayım. Şirinlikler edeyim.

Benim beklediğim ise yeni el çektirilme yazısı. Yanılmamışım, aynı çekmeceден o da çıkarıldı, aldım, imzaladım. 657'ye göre görevden uzaklaştırılmışım şimdi. Çarşıdaki terzilerden Hayri'yle (Köse) laflıyoruz bir gün; "Necati'ciğim!" demişti, "Çocukluğumdan beri çarşılardayım, bin çeşit gülme vardır, hepsini bilirim." Arkasına devleti almışların, ikincisi ilkini yok eden yazıları imzalatırken gülüşleri vardır bir de, onu da fakir bilirim.

Gelelim aylıklara: 12 Nisan'da Sakarya Milli Eğitim'e yazdım. Alamadığım 1973 yılı Ocak, Şubat, Mart, Nisan aylıklarımı istedim. Gününde alınmamış aylıklar için "düyüna kaldı" denirdi, bizimkiler de kalmış, ek bordro ile istenecekmiş; ama mali yılbaşı Mart'tı o zamanlar, önceki yıla ait olanlar bu yüzden epey geç gelirmiş. Bıktım. 12 Temmuz 1973 günü al atını, seveyim tumarımı dercesine istifa ettim. Şöyledir: "Öğretmenlik yasadışı işlemler, maddî yetersizlikler, Bekir Yıldız, Fakir Baykurt gibi soylu yazarlarımızın eserlerinin öğrencilere tavsiyesini yasaklamalar, soru satımı gibi çirkinliklerle artık yurtsever aydın için çekiciliğini yitirmiş bir meslektir. / Bu nedenle öğretmenlikte daha fazla kalamayacağımı ve yurduma salt bir aydın olarak daha çekici ve soylu işlerde yararlı olacağımı bildirir, istifamın kabulü istemiyle sunarım." Bugün üzgünüm. İstifa ettiğim için üzgünüm bir, bir de "aydın" sözcüğünden. Tamam, öğretmenlikle aydınlığın artık nispet edilemez olduğunu söylemek istemişim, asıl maksadım bu, ama keşke böyle demeseydim. Neyse... Kitapçılığa başladım, Arifiye Öğretmen Okulu'na kitap verdim, parasını almak için Defterdarlık'a gittim. Evrak tamamlanmış, imza için Muhasebe'ye geçtim. Müdür, bakanlık genelgesi için, "Bakanın yorumudur bu. Biz böyle düşünmüyoruz" diyen müdür. Kendi gövdeli. Gözleri keza iri. Galiba ayrıca şehla. Evraka baktı, "Sen misin o adam yav!" dedi, "İlhan Selçuk'a yazmışsın, müfettişler geldi gitti, sıkıştırdılar beni. Soruşturdular." Yer gösterdi, "Nasil içersin kahveyi?" dedi. "Sade" dedim. Kahvelerimizi içerken anlatıyordu hâlâ: "6435 yürürlükte değil, nasıl ödeme yapayım! Benden 657'ye göre ödeme yapmam isteniyor. Ama 6435'e göre görevden alınmışsın." İlahi müdür! Allah iyiliğini versin!

Aylıkları unutmadım, sırası şimdi. İstifa edene kadar toplu para almadım. Mayıs'ı, Haziran'ı belki Temmuz'u yarımşar almışımdır – hatırımdan çıkmış. Ama yıllar sonra Bağkur'dan emekli olacağım, SSK'daki ve Emekli Sandığı'ndaki hizmetlerimi birleştirirken Emekli Sandığı söz konusu altı ay için emekli keseneklerinin yapılmadığını söyleyip bunları benden istemez mi! Yahu aylık almadım ki keseneği olsun! Lise arşivinden evrakı çıkarttık, a! o da ne! o altı ay için bordro düzenlenmiş, para çekilmiş. Hem de kesintisiz. Emekli Sandığı haklı. Da imza benim mi? Kimin bilmiyorum. Kimsenin günahını almıyorum. Diyelim ki ben aldım, aldığımı da unuttum, gerekli kesenek niçin yapılmamış? Sakarya Milli Eğitim'le Bağkur ve Emekli Sandığı genel müdürlükleri arasındaki yazışmalar bir yıl sürdü. Emekli olmam için o altı aya ihtiyacım yok, onu yok sayıp emekli edin beni, demeye getirdiğim de oldu. Keseneklerinin peşindeydiler, kabul etmediler. Gün geldi, o altı ay için eksik günlü öneride bulundular bana. Tamam, dedim, beş gün içinde de aylığa bağlandım – Ocak 2011 rakamıyla 620.00 TL. Bir yılda bitmeyen iş beş günde nasıl oldu? diyorsunuz. Bu ayrı bir hikâye. Yeri düşerse anlatırım.

Beni kitapçılığa ittiren Yüksel'dir. Yüksel Büyükkakten. Matematik öğretmeni. Askerliğini yapmış, benim hemen önümden de liseye atanmış. Ürgüplü. Ama Kayserili bildik hep. Babası bakkalmış. Sanırım çeşidi zengin bakkallardan. Yeni gelen kitaplara yer bulmakta zorlanırdım, babasının bir sözünü anardı: “Bir dükkân ne kadar dolu olursa olsun, bir o kadar daha mal alır.” Hakikat, kırk yıl olmak üzere, küçüklüğünü hiç hissetmedik dükkânın. Yuvarlak hesap 25 metrekaaredir, bir başkasının bir, belki iki büyüğüne bile zor sığdıracağı çeşit vardır bugün içinde. Referans sağlam olunca... Raf yaparken zorlanır çocuklar, yan rafa geçiverirler, ellerindeki hele tek kitapsa pek kızar, “Sıkı bir rafta bile bir kitaba her zaman yer vardır” derim. Hakikat, benimki de doğru çıkar. Yüksel kıpır kıpır bir arkadaş. Müdürün akçalı işlerinden o da endişeli. 1969-70 ders yılı olacak, hesapları yakın plandan kontrol için, Okul Ko-

ruma Derneği'ne girmek istiyoruz birlikte, öğretmenler de de-
ğiştirilemez sanılan öğretmene değil kurulda bize kullanıyorlar
oylarını, seçiyoruz. Ömür bir dönemdi. Faturaları didik di-
dik ediyor, harcamaları çapraz kontrole alıyor, ödemeyip çevir-
diğimiz bile oluyordu. Şaşıyorduk gördüklerimize, biri var ki
hâlâ güldürür beni: “Dünyanın Düzeni”ni oynayacağız, proto-
kole davetiye götürülmeli imiş, Yüksel dedi ki: “Veliden isten-
diği gibi onlardan da derneğe teberru isteyelim.” Makul. Çık-
tık yola. Verenler hatırımda değil, iz bırakmamışlar, kimini ma-
kamında bulamadık, bulduklarımızdan biri de, önce aldı, hat-
ta ailesinin kalabalık olduğunu söyleyip ilave de istedi, istedi-
ğini verdik, sümene aldı. Sıra geldi teberrua... O zaman, muh-
terem, oyun akşamı misafir karşılayacaklarını hatırladı birden,
aldıklarını verdi, şunu da dedi: “Eğer program değişir, gelecek-
ler gelmeyecek olursa müdürünüze söyler, davetiyemizi ken-
disinden alırım.” Yüksel'in kıpır kıpır olduğunu söyledim. Sa-
ğa sola takılır, şaka yapar, öğretmenlerle okul dışında da birlik-
te, iç içedir, galiba lokalde parasına da oynar. Eşi Nurten Ha-
nım da sosyal. Genç evlerini hemen her gece okuldaki akran-
larına açıyorlar, bir iki akşam ben de bulundum. Yüksel ayrıca
dersinin değerinin farkında, para ettiğini görmüş, bunu kullan-
mak istiyor. Öğrenciye ücretle ders veriyor. Yasak oluşunu sa-
nırdık. Oysa yönetmelik açık değilmiş. Ya da şöyle: Öğretmen,
dersine girdiği öğrenciye ücretli ders veremezmiş sadece. Gir-
miyorsa mesele yok. Yüksel'in şu sorusu ise bence daha kuvvet-
li bir argüman: “Doktorlar hastanede görevli oldukları gibi mu-
ayenehane de açıyorlar ya, öğretmenlere neden yasaklansın bu
çifte kapı?” Kimseye dinletemedi Yüksel, üst üste soruşturma-
ya çekildi, Havuzlu Çarşı'nın güney girişine karşı bir pasaj var:
Şen Pasaj, onun çatı katında, toplamı bizim dükkân kadar an-
cak yapar bir alanda, iki odadan ibaret, adeta salaş Tansel Ders-
hanesi'ni çattı, kurdu. Açılışını öğrencileriyle ve birkaç öğret-
men arkadaşıyla, sarı, siyah gazozlar patlatarak –Fruko muy-
dular acaba– yaptı.

Beni ittirişi bundan üç yıl sonra. Bu sürede memuriyetten ay-
rıldı Yüksel, iki üç öğretmenle anlaştı, matematik derslerini ar-

ELEŞTİRİMİZİN ÇAĞDIŞILIGI	210	BEDRETTİN CÖMERT
AYDINLIK VE KARANLIK / KARİKATÜR	212	TAN ORAL
TOPLUM VE SANAT	213	TEKİN SÖNMEZ
KAÇKAR DAGI / ŞİİR	216	CEYHUN A. KANSU
UZAKTAN SEVGİLERLE / ŞİİR	219	M. N. AKINCIOĞLU
DEMİRCİ, YONTU / ŞİİR	220	BAŞARAN
ÖLÜM YAŞLANIYOR / ŞİİR	221	METİN GÜVEN
KUVÂYI MİLLİYE / ŞİİR	222	EROL ÇANKAYA
VAPURDA / HİKÂYE	223	ŞÜKRAN KURDAKUL
ATEŞNEFES / HİKÂYE	226	IRFAN YALÇIN
MUSTAFA'NIN KARESİ / HİKÂYE	229	NECATİ MERT
GÜNAH / DERLEME - İNCELEME	233	HASAN HÜSEYİN
İNCELEMENİN GEREKLİLİĞİ	241	ZÜHTÜ BAYAR
ZAHARİA STANCU'NUN ÜLKEŞİNDE / KONUŞMA	247	Ö. FARUK TOPRAK
ERUZ'UN YUMMA'SI	250	AHMET KÖKSAL
HASTA TOPLUM HASTA İNSAN	252	BEHZAT AY
EPİK TİYATRO VE ALMANYA DEFTERİ	253	MEHMET ERGÜN
OKURLARLA	256	YANSIMA

Sahibi ve genel yayın yönetmeni; tekin sönmez/sorumlusu; mehmet ş. yardım/teknik sorumlu; zeki makak/yazışma ve havale adresi; p.k. 118 sirkeci-ist. / yönetim yeri; hasnun galip so. no. I yıldız han kat 5 beyoğlu-ist./dizgi ve baskı; murat matbaacılık koll. şt./ yıllığı; 40 lira/asya, avrupa, ortadoğu ülkeleri için yıllık; 65, deniz aşırı ülkeler için 105 liradır./yayınlanmayan yazılar 2 lira-lık pul karşılığı geri gönderilir./son baskı tarihi: 30 haziran 1972

Temmuz 1972: Yansima'da ilk hikâye, "Mustafa'nın Karesi".

Kardeğim Necati .

Uzun süredir yazışmadık.Oysa konuşacak ögile de çok şeyler var ki. Benim özel sorunlarım çokluğu, derginin hâlâ tek başına üzerimde bulunuşu da mektup yazışmada çok etkili oluyor.

Yansima'nın bu sevisinde, senin bana okumamı istediğin hikayeni aldım. Bugüne kadar veyinlenmemiş olmak, doğrusu beni üzdü. Nedeni şu, hikaye, Aydın'dan soru işareti alınca, ivedilikle okunması gerekli olan ve derginin özel konu durumlarını kollememi gerektirmişti. Bu sayı, hemen okudum ve bugüne kadar veyinlenmemiş olmasına üzüldüm. Kutlarım seni. Tek eleştireceğim nokta şu olacak. Hikaye içinde adı geçen özel isimler, hikayenin okunuşunu biraz etkiliyor. Yen insan okurken, bu isimler, insanı konudan uzaklaştırıyor. Bu isimlerin, biraz uzun oluşuna, senırım bundan.

Derginin son sayıları hakkında, görüşlerinizi bekliliyorum. Bırökrezi üzerine olan yazını uygun bir sevide yayınlıyacağım. Aydın'ın kararı üzerine de veniden dıreceğim, zira bu vazıyı da henüz ben okumadım, ilk fırsatta okuyu sans bildireceğim.

1- Kardeğim, veyinlıyorsam seninle olan konuşmamızda, 1974'de hikaye kitapları konulu bir yazıyı hazırlıyıcaktın, diye söz vermiştin. Derginin öcek sayısı buna ayrıldı. Bu konu üzerine, bu konu ile ilişkin kitapları bulup bulmadığın üzerine bilgini ivedilikle bekliliyorum.

2- 75'in ilk aylarında, Çağdaş edebiyatımızda çocuk ve çocuk edebiyatı konulu bir özel sayı hazırlıyorum. Bu sevide senin de yazını isterim. Nerehen işe girişeceğini bana bildir. Konu üzerine iş bölümünü görüşelim.

3- Yaralısan üzerine olan yazını, Aydın erti işaretle bana göndermiş. Zama derliğinden ben henüz okumadım. Son satırı gözümle ilişki, güzel bir vergi bu. Bu vergiyi Kurdekul'a söyledim, tekme imze ile gönderdiğinden söz ettim. Tekme imze olmasın dedi. Dil tarih'i bitirmiş bir arkadaşın vergisi önelidir. Ve bu ne de kimse karşı çıkmez. Bunu da düşünür. Öcek sayısında bu yazıyı nesil gün deme alırlız düşünelim.

Ben isterim ki, senin her sayı imzen bulunsun dergide. Görüğün gibi dergide bir kristalleşme var. Bizimle, sürekli çalışın, görev alıp bunu verine getiren üç beş arkadaş oldu. Bunların arasında, son üç yıldan geçip gelen, kağı kelen bir sen versen. Hem sanatsel yaratımı ile hem de vezileri ile, bu kadronun içinde bulunduğuna göre, derginin hikayecisi durumundesin. Sözgelimi, Rıza Zel'ut, aldığın düzyazı görevlerini verine getiriyor. Ne ki hikayede kıasır. Beş hikayesi vardı elinde, hepsini geri verdim, şimdilik veyinliyor. Mehmet güler'de böyle. Mustafa Alek ise, ortalarında görünmüyor kaç saydır.

Mektubunu bekleyeceğim. Selam sevgi.

tekin

Tekin Sönmez'in mektuplarından biri.

tırdı, fiziği, kimyayı ekledi, büyümesiyle de dershaneyi Belediye İş Hanı'nın üçüncü katına taşıdı – 17 Ağustos'ta yıkılan, yerinde bugün Pasaj 2000 olan bina. Bakanlık emrindeyim. Bir akşam bize geldiler – belki Emek Korkut'un doğumunu tebrik içindir. Dershane penceresinden PTT Sokağı'na bakarken, kırtasiyecı Müftüoğlu'na ve Kültür Kitabevi'ne giren çıkan öğren-

ciler dikkatini çekmiş, içinden, “Boşuna okumuşuz!” diye geçirmiş, bunları anlatıyor. Nasıl geçti, bilmiyorum, “Gel, seninle kitap-kırtasiye dükkânı açalım” deyiverdi, “Öğretmenlikten daha çok kazanırız, hem daha rahat bir iş.” Dedim ya: Buna hıyorsunuz. Bakanlık emrini sürgünlük mü izler, nereye gönderirler, nelerle karşılaşsınız? Meçhul. Neclâ’ya, “Gelir misin benimle?” dediğim oluyor, “Neden gelmeyeyim? Tabii!” diyor. Hoşuma gidiyor bu; da sürgünde tahammül limitimin yetmeyeceğini de hissediyorum. Adapazarı’nda kalmak ağır basıyor, ayrılmak istemiyorum, o akşam bunun da esnaflıkla galiba garantiye alınacağını düşünüyorum. Hele bir de Adapazarı’nda tutarlarsa, oh kekâ! Öğretmenlikle dükkâncılık birlikte. Tutmazlarsa... Hele bir başlayalım, duruma göre, iş iyi giderse esnaflığı, gitmezse öğretmenliği seçerim. Haletiruhiyem ve düşüncem böyle. Yazması kolay; o gece hiçbir şey kolay değildi. Babacığımı bile küçüğünden müçüğünden burjuva görüyorum o zamanlar. Oysa adamcağızın ne bir kümesi vardı tapuda üzerine kayıtlı ne de fotoğrafhanesindeki üç bacaklı atölye makinesinden başka bir iş aracı. Çalıştırdığı da olmadı. Kendi başıydı. Bana önerilen, böyle mundar bir şey işte. Ticaret. Suyu yokuşa sürüyorum: “Yüksel, ortaklık öneriyorsun ama benim beş kuruşum yok.” Diyor ki: “Parayı düşünme. Onu ben koyacağım. Sen kitaptan anlıyorsun, sen de bilgini koy.” Fikrimi bu denklik mi çeldi acaba? Hoş, Yüksel’in üzerimde yeri de farklıdır. Russell’in kütüphanesindeki *Felsefe Tarihi*’nin üçüncü cildinde Halil Çömez’le onun imzaları var: “Sevgilerimizle.” İçerideyiz. Kartal-Maltepe’de. Gelmişlerdi. Para, meğer kayınpederinin parası imiş. Otuz bin lira. Kayınpederi astsubay emeklisi, elindekini bir işe çevirmek istiyormuş. Dükkânda durur, bana yardımı da olurmuş. Baştaki netlik giderek bozuluyor ya, ince eleyip sık dokuma lüksüm yok. Enver Ağbi geliyor aklıma, ona giderim, aracılığıyla kitap alırım diye düşünüyorum. Yüksel de, yedek subaylıktaki albayı emekliliğinde Kadıköy’de kırtasiyecilik, oyuncakçılık yapmaya başlamış, görüşüyorlarmış, ona güveniyor. Uzatmayayım, Havuzlu Çarşı’da, içinde düğünlere gider bir orkestra grubunun bulunduğu dükkâni gö-

züne kestirmiş. Dükkân yoğurtçuluk yapan Mehmet Bayar'ın-
mış, orkestracılar kiracı, yirmi iki bin beş yüz lira hava parası
istemişler, verilirse çıkarlarmış. Anladığım işler değil, para da
çok para. Neyse... Yoğurtçuya gittik, anlattık, hava parası iste-
melerine kızdı, bizim kiracılığımızı kabul etti, ayda yüz elli li-
raya anlaştık.

Dükkân, ortasından, kapılı ve ahşap lambri ile bölünmüş-
tü. Zemini keza ahşap döşemeydi. Arkası boştu, duvarında ko-
ca memeli bir kadın vardı. Badanayla kapattık, ahşabı ötele-
yip arkayı küçülttük. İki yan duvarın üst yarısına suntuadan ba-
sit mi basit raflar, önlerine de formika kaplı iki vitrin sipariş et-
tik. Beş bin lira tuttu. Mal için kaldı iki bin beş yüz lira. Enver
Ağbi beni GEDA'ya götürdü, Nurer Uğurlu ile tanıştırdı. Çağa-
loğlu'nda, Nuruosmaniye Caddesi başında, arkadaki sokağa da
kapısı olan bir yerdi. Kitap denince aklıma gelen her şey vardı
içinde. Bana bırakılsaydı daha iyisini kurardım diyemeyeceğim
âlâ bir çeşit kurdu Nurer Uğurlu. Hafızam yanıltmıyorsa, altı ay
sonra başlamak üzere altı sıra senet yaptı. Yeni siparişler için de
yine uzun vade sözü verdi. Albay da Tahtakale'de, Sabuncuhan

Havuzlu Çarşı'nın alt katında kod düşüktür, her sıkı yağmurda koridora su çıkar – kapıdaki: Resul Akdağ (İlk Sahaf).

Sokağı üzerinde, Başar Han'daki Ocak Kırtasiye'yle tanıştırdı. Nafiz Ocak ve oğulları Tuncer, Köksal. Sarıkamışlı bir aile. Onlar da bir kırtasiyenin olmazsa olmazlarından ikişer, üçer adet, en fazla birer düzine ayırdılar, başlangıcını unuttum, on iki sıra senet düzenlediler, imzalattılar. Oğullardan küçüğün, her imzama, müthiş bir senkronla "Allah utandırmasın!" diye eşlik etmesi unutulur gibi değil, ses tonuna kadar hatırımda. Oradan çıktık, Zaza Han'a gittik, beşinci katta Alasya Oyuncak varmış, girdik, çok geniş bir yerdi; albay önceden onlarla da konuşmuş, beklendiğimizi gördüm; biri yuvarlak yüzlü, beyaz, diğeri ince uzun, esmer iki gençtiler, güler yüzlüydüler. Neskafe? dediler, Çay, dedim. Konuştuk, gülüştük. Dipte, camlı bir bölümde, ağır bir masa başında Gürcü'ye benzer bir adam oturuyor, işe karışmıyordu, galiba beyaz tenli gencin babasıydı. Orada yapılan çeşit de gayet alçakgönüllüydü. Ayrıldık.

Bugünün ölçüleriyle birkaç saatlik, bilemedin bir günlük işler bunlar. İki gün sürdü. İlk gün Çağaloğlu, ikinci gün Tahtakale. Gece Kadıköy'de, yol üstünde, iskeleye ve Haydarpaşa'ya bakar bir otelin saydıklarımı görmez bir odasında yattım. Neden Kadıköy? Sirkeci otelleri meşhur, namlı, kalmaktan çekinmiş olabilirim. Tekin Sönmez Kadıköy'de. Benim de 1972 Temmuz'unda dergisi *Yansıma*'da ilk hikâyem çıkmış: "Mustafa'nın Karesi". Mart 1973 Sabahattin Ali sayısı için de yazı istenmiş benden, göndermişim, çıkmış. Tekin Sönmez'i görmek, kendisiyle tanışmak istemiş olabilirim. Bijuterisi, Altıyol'da, sinemasıyla meşhur bir pasajın içindeydi. Gece geççe bir vakitte evine gitmişliğimi hatırlıyorum bir de. Ev karısının ilk kocasındandı, geniş ve lüksü; Tekin Ağbi, dışarıdan yumurta alıp geldi, pişirdi; karısı hemen hiç bulunmadı bizimle; zaten sonraki görüşmelerimiz de, Tekin Ağbi'nin hemen karşı sokak içindeki bir apartmanda, arka bahçeye açılır kendi vasat dairesinde olacaktı. Boşanacak, bijuteriyi kapatacak, kendini iyice dergiye verecekti. Kadıköy'ü albay için de seçmiş olabilirim, dükkanında buluşmuştuk sanırım. İyi de neden o yolcu oteli? Adı Emek'ti bundan mı acaba? Unutamadığım bir geceydi. Üzerimde para var, daha çoktu da veresiyeye sokulmayan yayınevle-

Nurten-Yüksel Büyükakten ve Zafer-Dinçer Öztürk çiftleri ile Tansel Lisesi'nde.

ri için, Remzi için, Redhouse için kullandım birazını, uykum ağır, çaldırırsam diye korkuyorum. Bereket tabanlarımdan gıdıklanırım, korkuya tedbirim kolay oldu.

Dükkanın adını Tansel Kitap Sergisi koyduk. Sergi'de ben ısrar ettim. Ankara'da, Büyük Sinema'nın bulunduğu pasajın üst katında Erdal Öz'ün kitabevinin adıydı Sergi. Vitrinsizdi. Yeni kitaplar veya sürümlüler, duvara zaviyeli duran iki panoda yüzlerinden sergileniyordu. Tansel de, Büyükaktenlerin oğullarının ve dershanelerinin adı, birleştirdik. 12 Mayıs'ta da açtık dükkânı. Cumartesiydi. Davetiyeli, kurdeleli bir açılış değil elbette. Kapıyı açtık sadece. Bekliyoruz. Yüksel de dükkânda. İlk kim gelecek acaba? Ya da gelen olacak mı? Bu soru zaten baştan beri zihnimi meşgul etmekte. Kitapları yüzde yirmi beşle aldık, yüzde on indirim yapmak, yüzde on beşle yetinmekten yanayız. Yüksel diyor ki: "Kırtasiyeyi, oyuncacı da yüzde on beşle satalım. Nasıl olsa senetle alıyoruz, taş atıp kolumuzu mu yoruyoruz?" Öyle ya! Dükkan kirası üzerine elektrik parası, çay kahve masrafı vb. koyuyorum kararlama. Necle'nin aylığına, benim kesintilime asgariden destekte bulunuyorum ev için, o kadar da Yüksel'e ayırıyorum, bir rakam çıkı-

yor ortaya. Yüzde on beşlerin bu rakamı karşılması lazım. Bu da günde yüz altmış liralık satış demek. Kırtasiyeden, oyuncaktan anlamam, ama kitaptan da bu bapta anlamadığımı gördüm. Babama soruyorum: “Günde yüz altmış liralık kitap satılır mı?” Babam, dudaklarını bilmem ki anlamında ağzının yanında topladı, ucunda bin küme umutsuzluk vardı. Gülçin Hanım’a sordum, Hakkı Devrim amcası oğludur, kız kardeşi kitabevi işletir Cağaloğlu’nda, sağlam bilgi alacağımı umuyorum. Nafile! Cevabı, “Bizimkiler, yerleri hem İstanbul Kız Lisesi karşısında iken işlerden şikâyetçiler” oldu. Demek istiyor ki: Sizinki pasaj içinde. Yapamazsınız. Muzaffer Ağbi de, konuyu açtığımda düşündü. Havuzlu Çarşı 60’larda yapılmış. Genç. Mimarisi ilginç. Üç katlı. İki cepheli. İkişer girişli. Dükkânlar karşılıklı. Merdiven bağlantılı. Aralarında hemen hemen çarşı boyunca havuz. Havuzlu tarafa üç dört basamak inerek giriyorsunuz. Kod düşük. Dükkânlar altı üstlü, on beşer tane, haliyle basık ve ufak. Karşı sıra öyle değil. Orada geniş geniş ve yüksek yüksek yedi sekiz dükkân var. Havuzun iki başındaki ikişerden dört dükkânla birlikte toplam daha girişte kırk kadar işyeri. Üst katta Yıldız Sineması. Dallarında başarılı firmalar da ayrıca çarşıda: Foto Görçek gibi, okul kitap ve kırtasiyesi ile Gençosman gibi. Fakat çarşı bakımsız. Pis. Kazurata bile rastladık. Bugün nasıl? Sınıfı geçer mi? Hayır. Havuz çok zaman susuzdur. Komşuların ıvır zıvırları içindedir. Yeğenini çişe tutturana bile oldu, geçen yıl, tam da bizim dükkânın önünde. “N’apıyorsun kardeşim?” diye seslendim, “Abi, çocuk o yav! N’olacak onun çişinden? Su!” dedi. “Madem su, neden indiniz? Kendi dükkânının önünü sulatsaydın ya!” İnsan duramıyor. Karışmamalıydım. Bizim çarşıda sözün bittiğini hanidir bilirim çünkü. En az yirmi yıllık bir hikâye: Havuzda her nasılsa su var. Dahası yenece de boşaltılıp doldurulmuş, tazelenmiş. Çarşı hoş bir serinlik ve şıprıtılar içinde. Dükkânlardan birinin bir çalışanı: Uzun boylu, uzun saçlı, blucinli bir genç, saplı bir fırçayla geldi, fırçayı uzattı, suda halka yaparak yıkadı, çekti, iki de silkeledi. Bizim dükkânın önünde. Fırladım. Döndüğünde yüz yüze geldik. “Su yeni değiştirildi, yapılır mı bu?” dedim. “Ne varmış? Bir şey

yok ki fırçada. Temiz” dedi. “Temiz de neden yıkıyorsun?” dedim. Bozuntuya güya vermedi, “Hayret bi şeysin yavv!” klişe- siyle ve Pembe Panter yürüyüşle gitti. Yarım saat geçti geçmedi, aynı genç, aynı yerde yine bitti. Elinde şeffaf torba içinde kiraz vardı bu defa. Daldırdı çıkardı, doldurdu döktü. Bir iyice yıkadı. Gitti, dükkânlarının önünde işyeri sahibi ve yakınlarıyla yediler. Bakakaldım. Süpürgesiyle kirazını aynı yerde yıkayan bir çarşıda n’apılabilir ki! Neyse... Muzaffer Ağbi’ye döneyim: Çarşığı düşündü herhalde. Sonracığıma, bizim dükkân altta ve beşinci; bize kadar da, sokak üzerinde üç dört eski kitap-kırtasiye dükkânı var, belki bunları düşündü, “Vazgeçin!” dedi, “Batarsınız!”

Siftahı kimle yaptık, hatırımda değil. Dönerciyle mi acaba? O ise de açtığı yara siftahını unutturmuş. Yılların dönercisi bir Adapazarlı. Neclâ’yla defalarca gitmişiz dükkânına, dönerimizi yemiş, kahvemizi içmiş, para üstünü bırakmışızdır. O gün, tesadüf bu, dükkânlara baka baka çarşıdan geçiyormuş, bizi görünce girdi. Bütün ilgisi Yüksel’e. Yüksel, dükkân açtığımızı, ilk günümüz olduğunu söyledi, adam, ilgisini hocam şöyle, hocam böyleye çevirdi bir iyice. Sanırsınız Yüksel bir tek hoca. Yüksel’in özelliği ne? Hem öğretmen hem üç yıldır da piyasada ya, artı olarak iş adamı. İtibar, hakkı. Ben? Ben, sanki Yüksel’in himayesinde bir gariban. Dönercinin gözünde öyleyim. Dahası komünist. O da her görüldüğü yerde ezilmeli. Rastlaşıyoruz bu dönerciyle arada, bunca yıl içinde bizim de artularımız görülmüş olacak, selamlaşalım istiyor, bazen veriyor, bazen görmezlikten geliyorum – böyle primitif ödeşmelerim vardır benim. Hatır alışverişi yaptı dönerci. Üç dört Yaşar Kemal aldı. Tecrübeli esnaf olarak da ölçüsünü söyledi ayaküstü: “Mala, hizmete, kiraya, demirbaş, işçiye, sigortaya... ödenenler, ödenecekler düşüldükten sonra günde net beş yüz lira kalmalı” dedi, “Günde beş yüz lira kuru para kalmıyorsa dükkânı kapat en iyisi!” Bugün 22 Mart 2011, bizim için bugün bile hayal o rakam.

Bir yıl olmadı. Bir yaz günü, kalıplı, gövdeli, takım elbise- li, takımı lacı, ince beyaz çizgili bir zat girdi dükkâna. Selam

verdi. Selamını almamı beklemeden etrafa bakındı, “Epey değişmiş” dedi. Anlaşılır bir laf değil, devamını bekliyorum, geldi: “Biz kurduk burayı.” Hoppala! Nasıl baktıysam, düzeltti: “Birlikte kurduk. İkimiz.” Daha da şaşırđım. Beyin, kurduğu bir başka dükkânla bizimkini karıştırdığını düşündüm, dolandırıcı olabileceği de aklımdan geçti, “Siz kimsiniz? Hatırlayamadım” dedim. Civar illerden birinin adını verdi, belediye başkanı olduğunu söyledi, kapıdan taraf baktı, dükkân dışındayım da giyimli bir babayığıt vardı... Bereket, adını geciktirmedi, demesiyle soyadını, hatta ilçesinin adını söyledim ben de, tezgâh üzerinden uzanıp öptüm, “Demek oranın başkanısın?” dedim. Değilmiş. Meğer il merkezinin başkanımığ. Yine hoppala! Zayıf bir çocuktuk. Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi’nde okuyordu. 1970 yılında Adapazarı’nda yüksekokul açılmış, 1971’de akademiye dönüştürülmüştü. Hocaların kimi İstanbul’dan geliyor, tarih, Türk dili ve yabancı dil için liseler yardımcı oluyor, matematik ve fen dersleri için de kimi lise öğretmenleri kadroya alınarak kendilerine akademik kariyer imkânı veriliyordu. Nurten Hanım da o öğretmenlerden. Ancak o ve birkaç ismin akademideki sağcı muhafazakârlıktan hayli yakındıklarını biliyorum. O kadar ki solculuk suçlamasına uğrayan bu isimlerin çoğu kariyerdan vazgeçip liseye döndüler sonra, Nurten Hanım da dönenlerden. O, dershaneye döndü, daha sonra da kendi özel okullarına geçti. Dönmeyen olarak İsmail Cürgül’ü bilirim sade, 1989’dan beri prof., o da Kocaeli DMMA’ya geçerek kurtardı kendini. Kim bilir kaç yıl sabah İzmit, akşam Adapazarı yaptı trenle. Ben de sık sık İstanbul’a gidiyorum, çok karışlaştık, çok lafladık. Bugünün başkasını, geçmiş günün zayıf çocuğu, işte Nurten Hanım’ın öğrencisi. Edepli. Uysal. Tam bir köy çocuğu. Kıt bütçeli de. Büyükakten çifti sahiplendiler çocuğu, okul sonraları dershaneye çağıldılar, masa işlerine oturttular. Neden anlatıyorum bunları? Yüksel dershanede öğretmenlik önerdi bana. Türkçesi zayıf öğrenciler oluyor, velileri özel ders istiyormuş, kabul edersem öyle kazanırmışım ki tam maaşımı bile aramazmışım. Cazip! Ee, dükkân? “Dükkân n’olacak?” Kayınpederi pek uğramamış-

tı dükkâna, uğradığında da yaptığı gözlemcilikle sınırlı kalmıştı, sorum bundan? Himayelerindeki çocuğun adını verdi Yüksel, “Sen dershanedeyken dükkâna o iner, olmazsa ben inerim, bir türlü hallederiz” dedi. 12 Temmuz günü dershanenin daktilosunda dilekçemi yazdım, bakanlığın nihai kararını beklemeden istifamı bastım. Pişmanım. Tamam, bugünkü insan, piyasa ve hayat bilgimi dükkândan edindim, bunu biliyorum. Devletin kolay vereceği bir hürriyet değil bu. Dahası, bugün bakıyorum, o şartlarda istifadan başka seçeneğimin olmadığını da görüyorum. Öyleyse, pişmanlık niye? Kadersizlik demem lazım belki. Devlette kalmak, olabilirse eğer, oradan tiyatroya veya üniversiteye geçmek, zora ancak bunlar uğruna katlanmak isterdim. Ben istifa ettim. Bunalmıştım. Ne vardım ne yoktum. “Bakanlık emri” böyle bir şey. Muğlaklık bir an evvel kalksın istedim galiba. Sonra, dükkândaki yerim de üçüncü şahıslar gözünde belli değildi. Yüksel’le ortak mıydım, yoksa onun tezgâhtarını mı, gözettiği bir arkadaşı mı? Bizimki imam nikâhlı evliliklere benziyordu. Hukuken geçersizdi. İstifa etmeden, ortaklığımızın resmileşmesini istedim Yüksel’den. Yılbaşı için söz verdi, gerçekten de 31 Aralık 1973’te malın yarısını yüzde bir kârla bana kâğıt üzerinde sattı, 1 Ocak’ta da ben onu sermaye olarak kattım, ortak olduk, durumu da maliyeye bildirdik. İstifamın hemen ertesiydi, Temmuz sonu yahut Ağustos başı, Türkçeden ikmale kalmış birkaç öğrenciyle ders yaptım, dükkâna indim. Raftaki albümlerden birinin eksik olduğunu gördüm. Rekor’un bakır kabartmalı bu albümleri 9, 10, 12, 14, 16 diye kodludur, numaraları büyüdükçe fiyatları da büyür. Eksik olan, 14 idi; fihriste bakmıştı ama doğru mu bakmıştı, bunu anlamak için bizimkine sordum: “Kaça verdin?” Bir rakam söyledi, aklımı oynatacağım! “Fihriste nereye baktın? Nerden buldun bu rakamı?” Bakmamış, 9’lardan birinin ben satarken fiyatını duymuş, öğrenmiş, 14 için de olsa olsa üzerinden akıl yürütmüş. Bulduğu rakam 10 numara için bile az aslında. Akıl oynatacak ne var bunda? Bugünden bakınca öyle. Hatta “Anadolu Notları”ndakilerden daha sevimli bir köylü, karşımızdaki. Hatırlatığı da, köylüdeki fiyat/para fikrini veren pek öğre-

Faik Baysal, Sennur Sezer ve Adnan Özyalçınler ile.

tici, hem de pek sıcak bir anekdot. Ama o tarihte, hele benim böyle görme, böyle düşünme lüksüm yok. Bir gün Yüksel'e, bir korkuyla, "Ya yürütemezsek?" dedim, çok net, çok gerçekçi bir tablo çizdi bana: "Baktık yürütemiyoruz, bayır aşağı gidiyoruz, daha geciktirmeden kitapçıya, kırtasiyeciye, oyuncakçıya, 'Gelin!' deriz, gelirler; malları dükkânda, 'Kapatıyoruz, borcumuzu malınızla ödeyeceğiz, alın' deriz, alırlar" dedi, "Hava parasıyla raflara ödenen var, onu da dükkânın yeni kiracısından alır, geride kitap mitap kalmışsa eğer, birlikte kayınpedere veririz." İstifa etmekle meğer gemileri yakmışım ben. Dükkânı ayakta tutmak zorundaydım. Başka çarem yoktu.

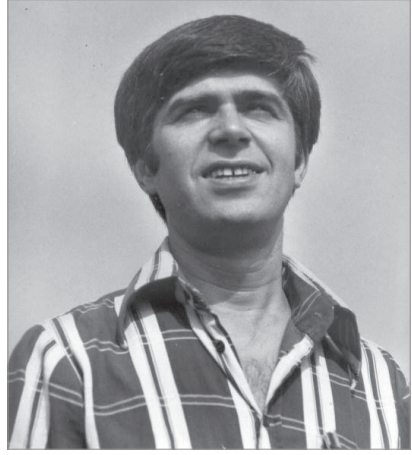
Daha dahası Yüksel'in umutlandırdığı gibi de olmadı. İkma le kalmış üç beş öğrenciyle ders yaptık, arkası kesildi. Matematik değildi Türkçe, kimya değildi, fizik değildi. Para etmiyordu. Ağırlığı yoktu. Düşünün, üniversite sınavları bile sayısalda ma-

tematik ve şekil ağırlıklıydı, Türkçe galiba sözlerin bin bir çeşidi arasında birkaç yetenek sorusuyla yer alıyordu, onlar da “A C D F G dizisine eklenecek harf hangisidir?” gibi Türkçeyle ilgisiz, tırışkadan şeylerdi. Üniversite hazırlık gruplarından ders verdi Yüksel. 150 saat. Tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji testleri bile hazırlayıp çözdüm. Kimyacı Kemal Tural 70 lira alıyordu saat başına, yeni mezun bir matematikçi vardı, adı Zekeriya, onun ücreti 90 liraydı. Benimki 50. Katlandım.

Neden katlandım? Askerliğimi yapmamıştım, çağırıldıklarında gidecektim; ayakta tutmak zorunda olduğum bir dükkân vardı, yokluğumda n’olacağı belli değildi; bu da elimi kolumu bağlıyor, beni pazarlık hürriyetimden ediyordu. Kardeşim Hayati biri kalın, biri ince iplik dokuyan iki triko makinesinin sahibiydi. Yani burjuvalığı babamınkinden önde. Annem ve bir yardımcı kızla birlikte evde çalışıyor, kalınını ölçülü, prova-lı perakende siparişlerde kullanıyor, incesinde tüccarın verdiği orlonu tüccar adına işliyorlardı. Her cumartesi otobüsle İstanbul’a gidiyor, işlediği malı Gürün Han’daki konfeksiyon toptancısına veriyor, parasını ve birkaç çuval içindeki yeni ipliği alıp dönüyordu. Kriz oldu. Tüccar iplik veremedi. Makine durdu. Dükkâna takılmaya başladı Hayati. Yerime isim bulmuştum. Yüksel’e açtım, ikiletmedi; Hayati zaten hazır, ince maki-neyi ucuz pahalı demeden sattı, parasıyla dükkâna üçüncü ortak oldu – imam nikâhıyla.

Nasıl şansa bana da güldü. Askere alınmayı bekleyen kıyamet kadar üniversite mezunu vardı, onları kısa dönem eğitimle iki seferde erittiler, ilki 1975 yılı yazındaydı, Bornova’da üç buçuk ay sadece sağa dön, sola dön talimi yaparak yırttık askerlikten. Fakat korkum bitmiyor: Kiracılık riskli bir durum. Mal sahibine bağımlı-sınız hep. Metin Karagülle Çark Caddesi’nde pasaj yaptırıyordu: Şevketbey Pasajı; otuz altı ay vade ile ve hiç peşinatsız de satıyordu. Gittim, görüştüm. Girişte, solda, cephesi dar ama derinliği yeterince olan dükkânın fiyatı da otuz altı bindi, gözüm kesti, zihnimde dükkâna pasaj körfezli-ginden mevkii olan bir yere taşımak fikri vardı belki gizliden gizliye. Yüksel’e açtım. “Dükkândan öderim, diyorsan niçin ol-

masın!” dedi. İnce ince hesaplar yapmıştım; dükkân o günkü işiyle ayda yedi yüz elli lira verebilir durumdaydı, bin lira verebilmesi ancak en az bir yıl sonra mümkün olabilirdi. Anlattım, “Eğer sen ayda iki yüz elli lira destekte bulunursan bu olur” dedim, “Sana biriken borcunu da dükkân bir yıldan sonra ödemeye başlar.” Hesabım tutar mıydı, bilmiyorum. He-

1979: Gramofonlar... çıkmak üzere.

sabım belki çok tedbirliydi, dükkân bin liranın bile üstesinden kolayca gelirdi, onu da bilmiyorum. Yüksel, “Tamam!” dedi, üçümüz Karagülle’ye gittik, senetleri imzaladık. Gayrimenkulde de ortak olduk. Fakat ertesi gün yeni bir öneriyle geldi Yüksel, “Ben otuz altı ay iki yüz ellişer lira vereyim, dükkân bana hiç borçlanmasın. Tapuyu üç eşit payla değil, elliye elli çıkar-tırız” dedi. Buna da katlanacağım ama beceremedim, o bir iki günün birinde, dershaneye çıktığım bir sıra, “Neden öyle olsun Yüksel?” dedim. “Ben tek başıma beş yüz veriyorum, siz ikiniz beş yüz veriyorsunuz” dedi. “Benimki aşağıdan bir tahmin. Dükkân belki binin tamamını ödeyebilir. Hem, senden istenen de nihayetinde borç.” “Neden borç vereyim?” Haklı! İktisadi akıl böyle bakar meseleye. Ben arkadaşlık, yenmişlik içilmişlik hukukundan bakıyordum. Bu da arkaik idi. “Yüksel, 50 liraya ders yapıyorum sana, sırf aramızda hukuk var diye” dedim. O da bana yüz elli saat dersi zaten bunun için verdiğini, derslerime ihtiyacının aslında çok az olduğunu söyledi. Allah Allah! “El mi açtım sana?” dedim, “Yüz elli saatime senin ihtiyacın yoksa, benim azına da ihtiyacım yok.” Çıktım. Grup sı-nıftaydı, derse girmedim, dükkâna indim.

Yüksel’in, İzmit’te de liseden arkadaşım İngilizce öğretmenini

1979: Gelişim'in Petek Çarşısı şubesinin açılışında İsa Çelik, Aziz Nesin ve Alpay Kabacalı.

Sabahattin Koral'la dersane ortaklığı vardı, araya Sabahattin girdi, aracılığıyla yetmiş beş bin liraya anlaştık, ayda beş, beş on beş ayda ödedim. Hem de hangi şartlarda! 1976 yılı sonunda dükkânda saldırıya uğradık, 1977 yılı başında da dükkânımız bombalandı, ödemelerimiz bitmemişti.

İstemezdim Yüksel'le çöleşelim. Arada arkadaşlık var. Nec-lâ 1988'de emekli olup devletten ayrıldığında, yaşananları hiç yaşanmamış sayıp, Yüksellerin özel liselerine geçtiyse, çalışmasını da on yıl sürdürdüyse bundan. Keza ben Neclâ'nın düzenlediği şiir ve edebiyat günlerine Faik Baysal'ı, Şükran Kurda-kul'u, Adnan Özyalçın'er'i, Sennur Sezer'i, Adnan Özer'i, Beşir Ayvazoğlu'nu çağırıp okulla tanıştırdıysam yine bundan. Çöp-leşmek, Yüksel'in de istediği değildi. Ama beni kitapçılığa it-tirirken fikrindeki neydi? Merak ediyorum. Sonraki iş ortak-larıyla başardıklarını mı umuyordu benimle de? Dilerim böy-le değildir. Yıllar, yıllar sonra, 90'lı yılların ikinci yarısı falan, Yüksel'e özenmiş, girişimcilikte onu örnek almış bir öğretmen arkadaşım, "Fırsat kaçırmışsın" dedi "Yüksel Bey'den ayrılmak-la." Evet, bunu da duydum. "Nasıl fırsat?" İsim verdi, "Ayrı-

masaydın onlarınki gibi varlığın olurdu.” Dedim ki: “Ben varlık sahibi olmak için çıkmadım yola. Nasıl olunur, biliyorum. Ama yapmıyorum.” Anlamsız bir şey miydi dediğim? Baktım boş boş bakıyor. Daha açayım istedim: “Yol diye, tarz diye bir şey var. Ben kendi yolumdan, kendi tarzımda yürümekteyim.”

İstifa ettiğime pişmanım, üniversiteye geçmek isterdim, dedim yukarıda. Hiç mi niyetlenmedim? Anlatıp bölümü bağlamak istiyorum.

Sakarya DMMA 1982 yılında İTÜ'ye bağlı fakülte olarak öğretim vermeye başlar, on yıl sonra, 3 Temmuz 1992'de de Sakarya Üniversitesi adıyla bağımsızlaşır. Bu süreçte –tahmin edileceği gibi– başlangıçtaki sağcı muhafazakârlık yayılır ve iyice yerleşir. 1994'ten sonra buna milliyetçilik eklenir, 28 Şubat'la (1997) ağırlık kazanır, yoğunlaşır; o kadar ki sağcı muhafazakâr bilinen kimi isimler selameti üniversite değiştirmekte bulurlar, kariyerlerinin başlangıcında olanları ise sözleşmeleri yenilenmeyerek atılırlar. 2002'den sonra nispeten durulur üniversite. Neyse... Benim toplumcu gerçekçiliğim de 80'li yıllarla çok özel bir açığa yerleşir. Anahtar kavramım “taşra” olur artık. Giderek yeni anlamlar da kazanır bu bende; küçük, büyük her merkezin/iktidarın/otoritenin ötelediği, “öteki” kıldığı her şeyi kapsar adeta. Müslümanlardan arkadaşlar, dostlar edinirim. Gazete, dergi ve kitaplarıyla tanışırım. İşte 1993 yılı olacak, üniversiteye alınabileceğimi ummuşum demek, el altından sordurdum, nezaketle reddedildiğim söylendi: “Necati hocayı alırsak bir de milliyetçi almamız gerekir.” İkinci kez isteyişim de 2002'den sonradır; hem gözüm yüksekte değildi, Türk Dili okutmanlığı falandı isteyip sordurduğum. Bağkur'dan emekliyim, Neclâ'nınkinin yarısı kadar geçiyor elime, niyetim bunu artırmak. Türk Dili ve İnkılap Tarihi derslerinin artık internet üzerinden yapılacağı, bu derslere hoca alınmayacağı bildirildi. On yıl oldu, dersler hâlâ yüz yüze yapılıyor. Hoca da alındı.